

Udskriftsdato: 19. december 2025

2019/1 BSF 35 (Gældende)

Forslag til folketingsbeslutning om borgeres adgang til at forlange bindende kommunale folkeafstemninger

Ministerium: Folketinget

Fremsat den 15. november 2019 af Alex Ahrendtsen (DF), Karina Adsbøl (DF), Liselott Blixt (DF),
Rene Christensen (DF), Kristian Thulesen Dahl (DF), Jens Henrik Thulesen Dahl (DF),
Søren Espersen (DF), Marie Krarup (DF) og Peter Skaarup (DF)

Forslag til folketingsbeslutning

om borgeres adgang til at forlange bindende kommunale folkeafstemninger

Folketinget pålægger regeringen inden udgangen af indeværende folketingsår at fremsætte lovforslag med følgende virkning:

- Borgere i en kommune skal kunne forlange folkeafstemning om en sag, hvori kommunalbestyrelsen har truffet beslutning, hvis de kan indsamle et passende antal underskrifter fra borgere med stemmeret til kommunalvalg, f.eks. 10 pct., inden for f.eks. 100 dage.
- Borgere i en kommune skal kunne forlange folkeafstemning om et konkret kommunalt anliggende, der ikke har været behandlet i byrådet eller kommunalbestyrelsen, hvis de kan indsamle et passende antal underskrifter fra borgere med stemmeret til kommunalvalg, f.eks. 10 pct., inden for f.eks. 12-18 måneder.
- Der skal være forslag til kriterier, der sikrer, at emnerne for folkeafstemningerne ikke strider mod grundloven eller anden lovgivning.

Bemærkninger til forslaget

Beslutningsforslaget er en delvis genfremsættelse af beslutningsforslag nr. B 102, folketingsåret 2016-17. Der henvises til Folketingstidende 2016-17, 1. samling, tillæg A, B 102 som fremsat, og tillæg F, møde 99, kl. 13:51.

Dansk Folkeparti fremsætter dette beslutningsforslag, fordi vi mener, at tiden er ved at være moden til, at vi giver vores folkestyre en vitaminindsprøjtning ved at inddrage borgerne mere. Det repræsentative demokrati i Danmark er begyndt at vise træthedstegn. Hvor to ud af tre vælgere i 2007 havde tillid til de folkevalgte (»Tilliden til politikerne er helt i bund«, Ugebrevet A4, den 5. oktober 2014), udtrykker halvdelen af danskerne cirka et årti senere at have oplevet politikerlede (»Hver anden dansker har haft politikerlede på et år«, dr.dk, den 16. juni 2016). Samtidig er partiernes samlede medlemstal markant faldende (»Partiernes medlemstal fra 1960«, folkettinget.dk, opdateret marts 2019).

Men målinger viser også, at folk interesserer sig meget for politik (»Udviklingen af politisk tillid, interesse og demokratisk tilfredshed«, Julie Hassing Nielsen, Kraka, 2015), især de unge (»Society at a Glance 2016: OECD Social Indicators«, OECD, 2016, side 130).

Borgerne og vælgerne i Danmark slutter op om det repræsentative demokrati, men de vil også gerne have indflydelse. De vil ikke vente på at stemme hvert fjerde år, og de vil have lov til at stemme fra sag til sag i stedet for et vælge en hel pakke, som et parti jo er.

Formålet med dette beslutningsforslag er således at øge den lokale borgerinddragelse og skabe et alternativ for de mange vælgere, der er interesserede i politik, men som har svært ved at se sig selv inden for de etablerede partiers politik. Målet er dermed også at mindske kløften mellem folkevalgte og vælgere og forhåbentlig komme noget af politikerleden til livs.

En styrkelse af det lokale demokrati

Det er vigtigt for Dansk Folkeparti at understrege, at dette beslutningsforslag ikke på nogen måde skal fortolkes som et forsøg på at svække lokaldemokratiet, tværtimod. Det skal forstås som en måde at styrke det lokale demokrati på ved at tilføje værktøjer, der kan inddrage borgerne yderligere. Dansk Folkeparti har tillid til, at borgerne gerne vil og kan træffe kvalificerede beslutninger. Og vi har tillid til kommunerne, som jo allerede i mange år har arbejdet aktivt og principielt med borgerinddragelse og nye demokratiformer i forhold til beslutninger, der har betydning for borgernes dagligdag.

Folkeafstemninger svækker ikke det repræsentative demokrati. Det styrker det, fordi det inddrager borgerne og giver dem mulighed for at korrigere en beslutning taget af politikerne. Folkeafstemninger oplyser også borgerne. Tre uafhængige forskningsresultater fra Schweiz viser, at tre ud af fire borgere, der deltager i folkeafstemningerne, har et godt eller meget godt kendskab til afstemningens indhold (»Citoyenneté et démocratie directe«, Bütschi, Hanspeter Kriesi (red.), 1993, side 99-119, »Direct democratic choice: The Swiss experience«, Hanspeter Kriesi, Lanham: Lexington Books, 2005, og »Handbuch der Schweizer Politik«, Scaiarini/Tresch, Peter Knoepfel (red.), 2014, side 497-561). Forskning viser også, at folkeafstemninger medvirker til at inkludere politiske grupperinger på grund af frykten for afstemning. For at undgå en afstemning sørger politikerne for at inkludere så mange som muligt i en beslutning (»Das politische System der Schweiz«, Adrian Vatter, 2014).

Folkeafstemninger modvirker ifølge forskningen også, at isolerede politiske grupperinger og bevægelser bliver for ekstreme, og er altså en slags ventilfunktion (»Der Schweizer Rechtsextremismus im internationalen Vergleich«, Klaus Armingeon, Swiss Political Science Review, bd. 1, nr. 4, 1995, side 18-19). I Schweiz er det undertiden lykkedes små partier og bevægelser, som ingen indflydelse har overhovedet, at vinde folkeafstemninger om f.eks. at gøre nationaldagen til en helligdag (»Mit dem fremden politisieren. Rechtspopulismus und Migrationspolitik in der Schweiz seit den 1960'er Jahren«, Damir Skenderovic og Gianni D'Amato, Chronos Verlag, 2008).

Man hører tit indvendinger om, at folkeafstemninger vil medføre uansvarlige økonomiske beslutninger, men det er ikke erfaringen fra Schweiz. Her har et flertal f.eks. forkastet forslag om 6 ugers ferie (mod 4 i dag). Schweiz er interessant for politologer, fordi kantonerne i sig selv er meget forskelligt struktureret. I de fransktalende kantoner er der tendens til, at det repræsentative spiller en større rolle, mens folkeafstemningerne i de tysktalende har en større vægt. Forskningen har derfor kunne iagttage, hvordan udgifterne er mindre i kantonen, hvor det er let at forlange afstemning om finanserne, sammenlignet med kantonen, hvor det repræsentative ideal dominerer. Forskningen viser også, at væksten og makroøkonomien er bedre i kantonen med mange folkeafstemninger (»Das politische System der Schweiz«, Adrian Vatter, 2014).

Endelig bevirker folkeafstemninger, at der er mindre mudderkastning mellem politikerne. Diskussionen om den rå tone og det barske debatniveau fylder meget i Danmark. Så konklusionen er, at jo mere repræsentativt et folkestyre er, jo større er risikoen for mudderkastning.

Schweizisk forbillede

I 2018 blev det gennemført ved lov, at en kommunalbestyrelse kan udskrive en bindende folkeafstemning (lov nr. 748 af 8. juni 2018). Det er op til et flertal i kommunalbestyrelsen af beslutte, om der skal afholdes en folkeafstemning. Ved folkeafstemningen skal vælgerne stemme om en beslutning, som kommunalbestyrelsen har truffet i en sag. Det vil sige, at vælgerne enten skal godkende eller forkaste den pågældende beslutning. Det er ikke muligt for borgerne at indsamle underskrifter for en afstemning om en konkret sag, de såkaldte vælgerinitiativer, og gøre den bindende. Dansk Folkeparti har ladet sig inspirere af Schweiz, hvor man i mere end 100 år har haft gode erfaringer med folkeafstemninger både på kommunalt, kantonalt og nationalt niveau. Det skyldes, at borgerne er den egentlige suverænitet i landet i modsætning til i Danmark. Sat på spidsen kan man sige, at frie schweiziske borgere har afgivet noget af deres frihed til kantonen, der har afgivet frihed til staten. Modsat var det i Danmark kongen, der gav frihed til Folketinget, der gav det til kommunerne og i sidste ende borgerne. Folkestyret i Schweiz kommer således nedefra og op, mens det i Danmark kommer oppefra og ned.

Dette har haft stor betydning for vort folkestyre. Det er repræsentativt. Vi har folkevalgte, der beslutter på vælgernes vegne. Det har man også i Schweiz, men i modsætning til danskerne kan schweizerne få indflydelse på beslutningerne gennem folkeafstemninger. Det er derfor, at systemet i Schweiz kaldes halvdirekte folkestyre. Der findes tre forskellige former for folkeafstemninger i Schweiz. For det første er der de obligatoriske afstemninger. Her er det forfatningerne, både de nationale og de kantonale, der afgør, om folket skal høres eller ej, når parlamenterne vedtager en lov. For det andet er der de fakultative. Hvis vælgerne er utilfredse med en lov, kan de samle underskrifter og forlange en folkeafstemning. For det tredje er der de såkaldte vælgerinitiativer. Her kan borgerne forenes om en konkret sag, hvis de kan samle de fornødne underskrifter inden for en givet frist. Resultaterne af disse afstemninger er alle bindende.

Den danske model

Det er ovennævnte muligheder, Dansk Folkeparti har kig på, men vi ønsker at gå lidt forsigtigere til værks. Dansk Folkeparti foreslår derfor i første omgang at indføre adgang til, at borgerne kan forlange folkeafstemning om en konkret sag. Det kan enten være en beslutning truffet af kommunalbestyrelsen eller en sag, som borgerne ønsker at stemme om. For at sikre en vis grad af kvalitet og seriøsitet i de emner, der ønskes afstemning om, skal borgerne indsamle et vist antal støtter for deres forslag i form af underskrifter fra borgere med stemmeret til kommunalvalg. Dansk Folkeparti anbefaler, at der skal indsamles underskrifter fra 10 pct. af de stemmeberettigede borgere, men dette er til drøftelse, lige såvel som det tidsrum, en borger har til at indsamle underskrifter, må bero på en nærmere analyse af, hvad der er mest hensigtsmæssigt.

Dansk Folkeparti er opmærksomme på, at der er en række overvejelser, som man bør tage stilling til. F.eks. er der spørgsmålet om, hvordan man indsamler underskrifter fra vælgerne. Her har vi forestillet

os, at indsamlingen af underskrifterne skal ske skriftligt, og at folkeafstemninger kan være skriftlige, hvis de kan gennemføres samtidig med et andet valg. Alternativt vil kommunen have mulighed for at beslutte, at de vil have elektroniske afstemninger.

For at undgå, at partierne sætter sig på borgernes initiativer, kan det desuden overvejes, at der forud for et initiativ dannes uafhængige afstemningskomiteer. De schweiziske erfaringer med afstemningskomiteer skal danne baggrund for udarbejdelse af regler for en dansk model. Byrådet vil i sidste ende skulle godkende initiativet, det vil sige, at det skal prøves af kommunens juridiske embedsværk, således at det ikke strider mod grundloven eller anden lovgivning. Kommunen skal derfor også rådgive afstemningskomiteen under hele forløbet og sikre, at de emner, der afholdes folkeafstemning om, også reelt er nogle, kommunalbestyrelsen har kompetence till at ændre eller træffe beslutning om. Afstemningskomiteen må ikke være en politisk lokalforening, men skal operere uafhængigt af partierne. Det skal dog ikke forhindre politikere og medlemmer af partier i at være med i komiteen og hjælpe til med indsamlingen af underskrifterne.

Det vigtigste for Dansk Folkeparti er, at der indføres adgang til, at borgerne i en kommune kan forlange afstemninger om konkrete kommunale anliggender, og derudover er vi indstillede på, at ordningens nærmere udformning drøftes.

Økonomi

Som udgangspunkt skal kommunerne selv afholde udgifterne vedrørende afstemningerne, men da nærværende beslutningsforslag kan føre til minimalt øgede udgifter, skal en eventuel udligning indgå i forhandlingerne mellem regeringen og KL.

Skriftlig fremsættelse

Alex Ahrendtsen (DF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om borgeres adgang til at forlange bindende kommunale folkeafstemninger.

(Beslutningsforslag nr. B 35)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.